

CLOVEK MORE PROIZVAJATI GROM, TRESKANJE IN VIHAR!

S pomočjo umetnih oblakov je elektrarna vprisnila nevihto s pravim grmenjem in tleskanjem.

V NEKATERIH POIZKUSIH SE JE POSREČILO PROIZVAJATI TUDI DEŽ.

Pittsfield, Mass. — Človek po-
staja čedalje močnejši. Veda,
ne pa vera, ga vodi po strmi in
trnjevi poti više in više v znan-
stvenih uspehih in dosegih. Pred
tolikimi in tolikimi leti je
bilo vse, kar je zadelo človeka,
božja volja. Tako so namreč ho-
teli imeti duhovni. In tako je tu-
di bilo. Človekov um je bil v kle-
zah najbolj reakcionarne hierar-
hije. Pa izpreminjajo se časi. In
človek se izpreminja s njimi. Člo-
vek se čedalje bolj otresa tiste
"božje volje", v katero so ga u-
klepali "božji" namestniki. Da-
nes se ni treba več bati človeku,
če si z vodo pomaga doseči uspe-
he, do katerih ima po cerkvenih
dogmah in ukazih le nekakšen bog
pravico.

Človek se več ne prepušča božji
volji v boleznih. Zdravniška veda
je iznašla zdravila, ki domala za
vse človeške bolezni. Človek se je
vse človeške bolezni. Človek se je
vse človeške bolezni. Človek se je

In sedaj je poizkusil metati tu-
di strele iz umetno napravljenih
oblakov. Tukajšnja elektrarna je
napravila oblake v zraku nad
vasjo v miniaturni. Iz teh oblakov
so jela žvižgati strele. Čuti je bilo
grmenje in tleskanje, da je bilo
jo. Vse to so dosegli elektriki s
tem, da so v oblake napeljali e-
lektrični tok 2 milijonov voltov.
Treščilo je v cerkveni zvonik,
v vaško štacuno, in včasih se je pri-
petilo, da je treščilo v oba pred-
meta hkrati. Grom je bilo kakor
naraven. Nobenega razloka ni
bilo. V nekaterih poizkusih je celo
deževalo. Strela je razkrala ce-
le lesene hlode. Prava pravečata
nevihta je bila vprisnila v pri-
roč mnogih novinarjev in inženir-
jev.

Pittsfieldski laboratorij je, ka-
kor pravi, najsilnejši na svetu.
Od 1. 1891. ko so pregledali se-
stavo prvih linij po 15,000 voltov,
se je ta elektrarna neznansko raz-
vila in izpopolnila.

Prevodniki in prenašalniki po-
sebe vrste, ki jih delajo tukaj,
so služili v to, da so dobili dva-
milijonski električni tok. Za mi-
ljonski prevodnik je bilo treba
več kakor 100 milj dolge žice. To
so tako ovili, da je bil dosežen
ogromni tok, ne da bi bilo treba
le enkrat obrniti kako kolo.

(Dalje na 3. strani.)

Trda pest lige narodov v Avstriji.

Nadvlada bankirjev je odslavila
40,000 državnih nameščenec.

Dunaj. — Od 8000 do 10,000
glav pade vsak mesec v jermas
brezposelnosti v Avstriji na po-
velje lige narodov in mednarod-
nih bankirjev.

Dr. Zimmermann, župan Am-
sterdam, je ligin uradni rebelj,
ki vneto vihti sekro in seka po
"izidatkih" avstrijske republike.
Po sklepu bankirjev, ki podpišejo
posojilo Avstriji, morajo izdatki
pustiti tako nizko, da bo avstrijsko
junitavo lahko plačevalo sedem
odstotkov obresti od posojila.

Izdatki se znižujejo na ta način,
da se odslavlja "državni name-
šenci" in 40,000 je bilo že odslav-
ljenih, a to še ni dovolj; bankirji
zahtevajo, da se mora še 20,000
naslavljenec odsekati od službe.
Seipel, bivši menih in duhovnik
in zdaj ministrski predsednik, je
privolil v eksekucije in položil čra-
bino na 60,000 žrtev. Socialisti in
delavske organizacije obtožujejo
Seipela, da je prodal republiko
mednarodnim bankirjem. Delavci
ljuto protestirajo proti opolno-
vanju odslavljanja državnih name-
ščenec.

LEGIJA NE MORE PREPREČITI "STRAŠNE NE-SREČE".

Davenport, Ia. — (Federated
Press.) — Tukajšnja straža
Ameriške legije je javno pri-
znala, da ne more preprečiti
"velike ne sreče", ki zadene
Davenport na praznik Neodvis-
nosti 4. julija. Debs bo govoril
na javnem shodu v Forest pa-
rku in shod so aranžirali daven-
portski socialisti! To je tista ne-
sreča! Poveljnik straže French
je dejal, da imajo Davenport-
čani še vse premalo patriotiz-
ma, drugače se bi ne zgodilo
kaj takega! Nekateri legionar-
ji mislijo, da bi se dala "ne-
sreča" še odvrti, samo po-
guma jim je treba!

KATOLIŠKI DUHOVEN ZAGOVARJA RUSIJO!

Rev. Krassinsky v Braddock,
Pa., pravi, da ima Rusija pra-
vico kasnovati svoje izdajal-
ce. — Kaj poreda Kazimir
na to?

Braddock, Pa. — (E. S. R.
Press Service.) — Braddock je
mesto jekla, tipično mesto, kakrš-
ni je mnogo v Pennsylvaniji.
Naznanilo, da pride v mesto ruski
film "Russia Through the Sha-
dow", je zbudilo veliko zanimi-
nje; kazanje tega filma je bil ve-
lik dogodek, katerega mora razu-
meti le delavec, ki ne hodi nika-
mor kot v tovarno na težko delo.
Nihče ni bil torej presenečen, ko
je bilo gledališče dne 26. maja
natlačeno do zadnjega kotička.

Med tistimi, ki so posejili gle-
dališče, je bil tudi katoliški du-
hoven Father Krassinsky, kateri je
pomenje dejal zastopniku ogra-
njene "Friends of Soviet Russia"
Karl Resveju sledeče:

"Krasen film imate. Včeraj
sem priporočil svojim faranom v
cerkvi, naj posetijo predstavo v
polnem karilu. Moje mnenje je,
da je v Ameriki prevladujoča
gledališka sovražnja napram sovjetski
vladi. Ako Rusija eksekutira svo-
je izdajalce, je to njena zadeva in
nikakor drugače ne. Naj Rusija
skrbí za svoje zadeve, mi pa naj
ji pomagamo rekonstruirati drža-
vo, namesto da se spuščamo v ne-
potrebna kritiziranja in napada-
nja. Vaša slika vrši hvalospevo
delo. Vsi ameriški delavci morajo
pomagati svojim bratom Rusom
izboljšati svet, na katerem ži-
vimo."

Rev. Krassinsky je prispeval
gotovo vsoto denarja v ruski po-
možni sklad in v govoru je pozval
občinstvo, naj podpira Sovjetsko
Rusijo.

(Pripomba uredništva: Prijo-
čili smo gornje poročilo, kakršne-
ga smo prejeli in katero dokazuje,
da ima Rusija tudi med katoli-
škimi duhovni svoje prijatelje.
Niso vsi duhovni fanatiki, kot je
naš Kazimir. Ime tega duhovna
sprizuje, da je najbrž Poljak,
torej rojak nadškofa Zepiaka in
vikarja Butkiewicza, ki sta bila
kaznovana v Rusiji valed izdaj-
stva! — Zakaj so nekateri duhov-
ni taki fanatiki, drugi pa pošteni
in pametni? Rev. Kazimir Zakraj-
šek ima zdaj besedo.)

Španci zopet topeni v Maroku.
Madrid, 6. jun. — Uradno po-
ročilo iz Meline se glasi, da je
7000 rebelnih Muror napadlo
španske čete pri Tiziani v Ma-
roku in v ljuti bitki, ki je trajala
več ur, je bilo ubitih 400 Špancev.
Muri so tudi imeli velike izgube,
katere so jim prizadeli španski
topovi.

POVIŠANA VOZNA V NA PO-
ULIČNI ŽELEZNICI V SEAT-
TLU.

Seattle, Wash. — Seattleški
mestni očetje so s sedmimi proti
dvema glasoma preglašovali veto
župana Edwina J. Browna, ki ni
želel podpirati mestne odredbe za
povišanje vozne na mestnem žele-
zniškem sistemu s pet na deset
centov. Odredba stopi dne 4. ju-
lija v veljavo.

SKRČENJE ŽENSKEGA DELAVNIKA JE ZAGOTOVLJENO.

Zakonska osnova državne poslan-
ke mrs. O'Neillove, ki jo je spre-
jela illinojska poslanska zborni-
ca, bo gotovo odobrena tudi
v senatu.

SENAT BO SKORO GOTOVO
GLASOVAL ZA DEVETURNI
DELAVNIK.

Springfield, Ill. — Prva članica
illinojske postavodaje v poslan-
ski zbornici Lottie Holman O'-
Neill bo, kakor vse kaže, preko-
sila vsakega novega moškega čla-
na zbornice a tem, da se ji bo naj-
brž posrečilo spraviti važno za-
konno osnovo na prvem zaseda-
nju pod streho.

Mrs. O'Neill je kot poslanka
predložila hiši pred nekajimi tedi-
mi važno osnovo, po kateri bi
naj bilo dovoljeno imeti ženske
na delu le osem ur na dan, pa nič
več. In poslanska zbornica je v
polnem obsegu sprejela isto pred-
logo. 356,000 žena in deklet, za-
poslenih v illinojskih industrijah,
se bo tikala te postavbe, če bo
sprejeta v senatu in potrjena po
governorju.

S tem pa se senat ne strinja.
Ženski osemurni delavnik se zdi
senatorjem prekratke, pač se jim
ne zdi predolg deveturni. Ko pri-
de do glasovanja, bo, kakor pri-
čakujejo, dve tretjini senatorjev
oddalo svoje glasove za deveturni
delavnik.

Sedanja tozadevna postava do-
pušča deset ur dela na dan in se-
dem dni na teden v celotnem
tednu sedemdeset ur na teden. Ka-
kor satrijujejo gotovi krogi, do-
lajo ženske le še v par industrijah,
in to pa samo v času, ko je
veliko dela, po toliko ur na te-
den. Ali vse illinojske industrije
imajo postavno pravico do tega.

Senator Barr se je hotel prepri-
čati, kakšno mnenje prevladuje v
senatu glede te zadeve, pa je šel
od senatorja do senatorja ter
vprašal vsakega posebej, kak-
o misli o tej stvari. Tako je po-
tem dognal, da bo osemindvajset
senatorjev glasovalo za devetur-
ni delavnik. Šestindvajset od teh
se je izreklo za osemindvajset
ur na teden, eden bi bil za štirin-
deset ur in eden pa za petdeset.

Ko je prišla zadeva na razpra-
vo, je senator Barr predložil a-
mendment za deveturni delavnik
in 48 ur na teden. Senator Bar-
bour pa je hotel malo popraviti
ta pristavek ter se potegnil za
štirinpetdeseturni delavnik na
teden.

"V resnici ni nobene med in-
dustrijskimi državami tega nara-
da, ki bi imela osemurni delav-
nik," se je protivil senator Turn-
baugh predloženi zakonski osno-
vi poslanke O'Neill.

"Nikakšen greh ni biti prvi,"
mu je odgovoril senator Barry.
"Illinois je bil prva država
vzhodne reke Mississippi, ki je
sprejela žensko volilno pravico,
in vse druge so ji sledile. Predlo-
žena postava ne bo prizadela
mnogih, ali tistih par, ki goljufa-
jo dekleta, bo pa imela le na
uzdi."

TRAJE PREMAGARJI REŠENI.

Bicknell, Ind. — Rešilni odde-
lek se je dokopal v podzemem
premagarstvu v tej bližini do ru-
darjev J. Bernardija, Franka Ma-
berta in Jamesa Bertilla, ki so bi-
li več kakor 79 ur zasuli. Vsi
trije so živi.

VLADA PORAVNALA \$15,400,
000 NARODNEGA DOLGA
V ZADNEM MESECU.

Washington, D. C. — V mesecu
maju je vlada zmanjšala mesečni
dolg za \$15,400,000, kakor sporoča
finančni department. Dne 1. junija
je znašal skupni dolg \$22,636,
229,000. Skrčenje je najhujše v
primeri z onim v prejšnjih mese-
cih, to pa zato, ker je imel depart-
ment več izdatkov kakor po na-
vadi.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Presenetljiv uspeh pri proizva-
janju električne nevihte.

Ženski delavnik v Illinoisu bo
najbrž skróčen na devet ur.

Stavka čikaških cestnoželezni-
ških nameščenec pride skoro go-
tovo prihodnji teden.

Rudarji v srednji Pennsylvaniji
si dali zvezni komisiji fakta o
avtokraciji premogovniških ba-
ronov.

Katoliški duhoven zagovarja
Sovjetsko Rusijo.

Inosestvo.

Nemčija je dala novo repara-
cijsko ponudbo ententi.

Japonska vlada se je odločila
za mirovna pogajanja z Rusijo.

Sto komunistov in socialistov
aretiranih v Tokiju.

Turki izjavili v Lozani, da ne
plačajo predvojnih dolgov v zla-
tu.

Francoski parnik pride z vi-
nom v New York.

40,000 državnih uslužbenec
odslavljenih v Avstriji na ukaz
mednarodnih bankirjev.

400 Špancev ubitih v Maroku.

RUDARJI DAJEJO FAKTA.

Premogovna komisija, ki išče
fakta, jih je dobila glede
strahovlade v Penni.

Clearfield, Pa. — (Fed. Press.)
— Zvezna premogovna komisija,
ki zbira fakta glede premogovne in-
dustrije, je dobila fakta, in sicer
dejstva, ki govorijo sama o sebi o
brutalnosti premogovniških ba-
ronov s polja mehkega premoga v
Pennsylvaniji. Predsednik komi-
sije Hammond je pisal Johnu
Brophyju, predsedniku distrikta
št. 2 U. M. W. A., naj mu pošlje
tozadevne podatke.

Brophy je sestavil poročilo, ki
obsega 5000 besed. Navedel je
imena, kraje in datume ter na-
šel vse slučaje nasilja nad rudarji,
ki so nekaj vsakdanjega v
Pennsylvaniji in ne le ob času
štrajkov.

Brophy poroča Hammond, da
krivice, ki jih trpe rudarji in njih
družina izvirajo iz kontrole, kate-
ro izvršuje majhna skupina opera-
torjev ne samo nad delom njiho-
vih uslužbenec, temveč tudi nad
naselbino, kjer se nahajajo rudni-
ki, akritka nad vsem civilnim,
političnim in socialnim življenjem
prebivalcev. Kompanija kontrolira
rudarja in njegovo družino od
sibeli do groba. Kompanija pose-
duje stanovanja rudarjev, proda-
jalnice, šole, cerkve in politično
upravo mesta. Tujec, ki pride v
naselbino, je takoj izpostavljen
vohunom in mora proči, če je na
sumu, da bi v čem podnel rudarje.

Rudar, ki ob volitvah ne voli
kompanijskih kandidatov — vol-
itive so navadno farsa — izgubi
delo in stanovanje.

"Distrikt št. 2 U. M. W. A. je
v srednji Pennsylvaniji vzhodno
od takozvanega Centralnega kon-
kurenčnega polja," se glasi med
drugim poročilo Brophyjevo. Or-
ganizacija ima okrog 47,000 čla-
nov, ki so vpisani v rolih, naha-
jajočih se v sledečih okrajih:
Armstrong, Blair, Bedford, Cam-
bria, Center, Clarion, Clearfield,
Clinton, Elk, Huntingdon, Inda-
na, Jefferson, Somerset in Tioga.

— Okrog tega središča se v obliki
polmeseca razprostirajo neuniš-
ka polja v okrajih Somerset,
Westmoreland, Cambria in Inda-
na. Ameriški državljani v teh
okrajih ne morejo dihati svobodno.
Dokler ne bodo vsi rudarji uživali
ustavnih pravic, ne bo miru v pre-
mogovni industriji; šele potem, ko
bo vsa industrija unionizirana,
pride ta mir in stabilnost. Prosim
torej Vašo komisijo, naj priporoči
vladi takšno akcijo, ki odstrani
avtokratsko kontrolo po opera-
torjih."

FRANCEZI PRIDEJO Z VINOM.

Francoska vlada obvesti Wash-
ington, da mornarji ne morejo
biti brez vina.

Paris, 6. jun. — Vprašanje vina,
ki ga imajo mornarji vlasti pri-
mikaš premoga na francoskih
parnikih, postanejo predmet di-
plomatske korespondence med
Washingtonom in Parizom. Vino
ostane na parnikih. Mornarji, ki
so zagrozili s štrajkom, ako ne
dobe običajnih dveh litrov vina na
dan, ko pridejo v New York, so se
potolčili, ko so uradniki pare-
brodne družbe večerj namanili,
da parnik "Lafayette", ki odrine
v soboto iz Havra v New York, in
drugi parniki, ki sledijo, bodo
imeli vino za delavce kot po na-
vadi.

Francosko ministrstvo trgovske
mornarice in trgovine smatra, da
so francoske ladje francoski teri-
torij in vsled tega so podrejene
francoskim zakonom, pa naj bodo
kjer koli. O tem obvesti Poincaré
ameriške vlado še ta teden.

Paris, 6. jun. — Poslanska zbor-
nica je včeraj odobrila ukrepe
vlade za potlačitev rojalističnih
demonstracij in razpust vseh fa-
šistovsko-monarhističnih organiza-
cij. Debatna je bila zelo vroča, toda
ogromna večina poslancev je gla-
sovala proti fašizmu v Franciji.

OB IZDIRANJU ZOB ZLOMIL ŽRTVI NOGO.

Pottstown, Pa. — Ko je Mau-
rice Bryan, star 42 let, hotel vati
s stola herkulanskega zoba-
čravnika, ki mu je izdri zob, je
zakričal: "Moja noga je zlom-
ljena." Nato se je zgrudil na tla.
Oba kosti desne noge sta nalom-
ljeni med členki in kolenom.

Francoska zbornica napovedala
boj fašistom.

STAVKA ČIKAŠKIH ŽELEZNIČARJEV SKORO NEIZOGIBNA.

Mestni očetje s županom na čelu
si z vsemi močmi prisadavajo do-
seči spravo med železničarji in
železniškim vodstvom.

UNIJSKI PREDSEDNIK NIMA
NOBENEGA UPANJA ZA PO-
RAVNAVO.

Chicago, Ill. — Mezna svaja
med čikaškimi železničarji in o-
bema železniškima sistemoma je
še vedno v zastanku, v kakršnem
je bila začetkom tega tedna, in
občinski svet s županom Deverjem
na čelu si prizadeva z vsemi svo-
jimi močmi prebiti led ter ugla-
di pot končni poravnavi med pre-
pirajočima se strankama. V sro-
do je pripravil mestni svet rezolu-
cijo, s katero hoče pooblastiti
župana, da sme nastaviti poseben
odsek, ki naj posreduje v tem
zelo kritičnem sporu.

Nekateri občinski očetje meni-
jo, da bi bilo najbolje, če bi pre-
vel krajevni prevoznik odsek, ki
je imel že v prejšnjih letih tako
zadeve v rokah, to nalogo. Drugi
pa mislijo, da bi bilo bolje, če bi
bil v to svrhu sestavljen odsek iz
občinskih očetov in meščanov.

Varedo je bilo videti, da so po-
gajanja med železničarji in o-
bema železnicama tam, kjer se bila
pred enim tednom.

Glasovanje na železničarski so-
ji v ponedeljek za to, da bodi stav-
ka še odložena za par dni, ni skro-
prav nič izpremenilo položaja.
Postavilo je celo zadevo tja, kjer
je bila pred tednom dni, ko je
bilo pogajanje ukinjeno, ker ni
hotela nobena stranka popustiti
niti za las v svojih zahtevah. Z
glasovanjem je bilo doseženega
le nekaj žana.

Predsednik unijskih delavcev
na polni železni William
Quinlan je sedaj jako pesimisti-
čen. Rekel je, da ne ve, kako bi
se dalo odvrti stavko. V odgo-
voru na vprašanje, kako je s ce-
lo zadevo s obojestranskega sta-
lišča, je rekel:

"V resnici moram reči, da ne
morem videti, kako bi naj župan
Dever mogel doseči poravnavo v
tem sporu."

V naslednjih par dneh pa se bo
mestno zastopstvo vseno trudilo
najti kako pot, po kateri bi se
dalo odvrti petdeset stavko. Ker
gre v tem sporu predvsem za
meso in voznino, je nekdo nasve-
toval, naj bi bila poklicana me-
dževna trgovska komisija na po-
moč. Ta naj bi povedala, kaj misli
o nameravanem povznanju potni-
ške voznine. Ali ta ideja nima
skoro nobenih zagovornikov in
pristaev. Administracija namreč
meni, da se spor tiče le delavske
mezdne, ne pa voznine.

Kakor izgleda, bi bil pameten
in logičen korak to, če bi mero-
dajni činitelji uvedli preiskavo
ter dognali z njo, ali sta železni-
ški družbi v stanu povzati mezdno,
kakor zahtevajo železničarji, ali
ne.

Še mnogo drugih nasvetov je.
Nekdo meni, da je treba ugoditi
železničarjem. Ali da je to mož-
no, naj mesto odstoji družbama
nekaj "svojih koristi", ki jih
prejema iz obeh železniških siste-
mov, "siromakima" železniški-
ma družbama.

OB IZDIRANJU ZOB ZLOMIL
ŽRTVI NOGO.

Pottstown, Pa. — Ko je Mau-
rice Bryan, star 42 let, hotel vati
s stola herkulanskega zoba-
čravnika, ki mu je izdri zob, je
zakričal: "Moja noga je zlom-
ljena." Nato se je zgrudil na tla.
Oba kosti desne noge sta nalom-
ljeni med členki in kolenom.

Francoska zbornica napovedala
boj fašistom.

Paris, 6. jun. — Poslanska zbor-
nica je včeraj odobrila ukrepe
vlade za potlačitev rojalističnih
demonstracij in razpust vseh fa-
šistovsko-monarhističnih organiza-
cij. Debatna je bila zelo vroča, toda
ogromna večina poslancev je gla-
sovala proti fašizmu v Franciji.

VOLKOVI IN JAGNJETA NA KONFERENCI!

Washington, D. C. — (Fed.
Press.) — Predsednik Harding
zopet poskuša pobrati volka s
jagnjetom: aližal bi rad "ka-
pital in delo". Prva konferen-
ca te vrste se je vršila pred par
dnevi na domu trgovinskega
tajnika Hooverja. Kapital sta
predstavljala Hoover in Julius
Barnes, predsednik zvezne
trgovinske zbornice, delavce pa
Sam Gompers (naš mili strle
Gomp) in še par drugih vodi-
teljev iz predpotopne dobe. Go-
vorili so, kako se naj kapitalist
in delavec združijo v obrambo
Amerike pred veliko konkuren-
co Evrope, kadar se začne
vrne v "dobre normalne čase".
O odprti delavci niso govo-
rili!

NOVA PONUDBA NEMČIJE.

Nemška vlada zahteva novo kon-
ferenco glede reparacij in
dolgov.

Berlin, 6. jun. — Nemčija je
danes poslala novo noto Angliji,
Franciji, Italiji in Belgiji. Noto
vsebuje novo reparacijsko ponud-
bo. Kopija note je bila poslana
tudi Združenim državam. Kakor
se poroča, je to zadnja ponudba
Cunove vlade; ako bo tudi ta po-
nudba zavržena, tedaj pada Cun-
ostavko.

Nemčija zahteva v noti, da se
skliče nova reparacijska konfe-
renca, na kateri se naj reši ves
problem odškodnine. Z notami se
ta problem ne bo rešil, pravi Nem-
čija.

Nota ne vsebuje nobene definiti-
vne vsote, katero je Nemčija pri-
pravljena plašati, vendar pa je
povedala, da več kot 1,500,000,000
zlatih mark na leto ne more pla-
čati; toliko namreč znašajo njene
letni dohodi iz virov, katere je
Nemčija pripravljena posvetiti
plaševanju dolgov. Koliko let ima-
jo trajati plačila, to naj določi
konferenca, če bo sklicana.

Nemčija dalje obljublja, da bo
letna plačila zmanjšala s monop-
olom tobaka in šaganja ter s dav-
kom na sladkor in luksurijske
carinarskimi dohodki vred, kar
znaša letno štiri milijone zlatih
mark; dalje zajame 500 milijonov
zlatih mark letnih dohodkov od
železnice, ki jih zagotovi s železni-
škimi bondi v skupni vrednosti
deset milijard zlatih mark in ob-
restujodih se po pet odstotkov.
Nadalje zajame Nemčija svoje in-
dustrijske in agrarne bogastvo,
na katerega naloži nove davke, ki
imajo prinesiti letnih sto milijonov
zlatih mark.

Nota molči o Poruhrju, niti s
eno besedico ne omenja pasivne
resistence, izpraznitve zasedene
ozemlja, moratorija niti medna-
rodnega posojila. Poročstva, ki jih
zahteva Francija, prepušča Nem-
ški konferenci.

Nemški nacionalisti smatrajo to
ponud

2

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodna: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inštruktorje \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik s "PROSVETA"
2687-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepaju n. pr. (Maja 21-23) poleg vašega imena na naslednjem pomeni da vam je s tem dnem postala naročnica. Ponovite jo praviloma, da se vam ne ustavi list.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

Durango, Colo. — Iz te naselbine so redki dopisi in tudi jaz nimam kaj dobrega poročati. Naznanim sorodnikom, prijateljem in znanec, da je namila smrt vzela iz naše zvestega nam brata Martina Millerja dne 12. maja ob pol dvanajstih. Ranjki je bil operiran laniako leto, meseca junija in spet 17. maja.

Pokojnik je bil rojen v Črnomlju pri Metliki ter zapuška so-progo in 13 let starega sina, v starem kraju očeta. Bodi lahka zemlja pogojnemu bratu; njegovi družini naše globoko sočutje.

V imenu njegove družine se priročno zahvalim društvu "Zvon" za krasni venec, položen na njegovo krsto v zadnji pozdrav, kakor tudi vsem rojakom v tej naselbini za njih prijaznost, ki so jo izkazali. Posebno se zahvalim Franku Koširju za veliko uslugo in krasen venec kakor tudi Louisu Brodniku in vsem drugim za lepe cvetlice.

Pokojni brat je bil priljubljen v tej naselbini, kar se je pokazalo pri pogrebu. Udeležba je bila krasna, do zadnjega Slovenca v tej naselbini so se udeležili vsi. Pogreb se je vršil dne 30. maja po katoliškem obredu.

Delovne razmere so kot po navadi. Tu je topilnica kot več malih premogokopov. Rudniki so oddaljeni od Duranga od 40 do 100 milj.

Pozdrav vsem čitateljem "Prosveta", pa tudi mamici, ki naj se še kaj spomni pešarjev v svojem "Gospodinjstvem kotičku." — Anton Borovsta.

KAKO SE OBRATUJEJO NEKATERE ŽELEZNICE!

Lokomotiva šte. 405, lastnina Lehigh Valley železnice družbe, je v treh mesecih obležala 19krat in končno je poginila. Ob svojem koncu je s sabo vzela tudi strojevodja in kurjača dne 6. aprila 1923 v Duryeaju, Pa. To je dokaz, ki ga ima meddržavna trgovska komisija, kateri govori, kako obratujejo nekatere železnice, odkar so zastavljali delavci v železniških delavnicah.

Preiskava, ki jo je vodil vladni nadzornik I. C. C., ni samo dokazala, da je prizadeta železniška družba krhla obstoječe postave, ampak da sta jo najmanjše stavkokez in njih delo skoraj spravili na rob bankrota.

Strojevodja, ki je izgubil svoje življenje pri eksploziji, je pravočasno naznanil, da so podporni vijaki potrgani. Nadzornik John L. Rogers je izpovedal, da je kot lokomotive eksplodiral, ker niso bila popravila pravilno izvršena. Pri preiskavi so bili navzoči tudi advokati železniške družbe, ki so skušali z raznimi vprašanji ugnati nadzornike v kozji rog. Kljub temu se je dognalo, da je v devetdeset slučajih družbino ravnateljstvo spoznalo lokomotive sposobne za službo, ko so pa vladni nadzorniki še enkrat pregledali te lokomotive, so pronašli, da je bilo 63 lokomotiv še defektivnih in šest in dvajset lokomotiv je bilo odrejenih izven službe.

Brezobzirna uprava železnice je povzročila, da se je dobiček \$4,610,570 iz leta 1922 spremenil v izgubo \$1,199,145 zaradi naraščajočih obratnih stroškov v teku osem mesecev, ki so končali s februarjem 1923.

Taka je sposobnost uprave nekaterih železniških družb pod privatno kontrolo. Ako bi se kaj takega dogodilo pri kateri železniški družbi pod vladno kontrolo, tedaj bi časopisje, zastopajoče privatne bizniske interese, pripovedovalo v dolgih člankih o nesposobnosti železniške uprave pod vladno kontrolo.

Ako bi železniški ravnatelji plačevali take izgube iz svojih žepov, dokler so železnice pod privatno kontrolo, tedaj bi se nihče ne brigal zanje. Izgube mora kriš javnost, ki jih imajo železnice ne glede na to, ako so pod privatno ali vladno kontrolo. Zategadelj je javnost upravičena, da kritizira slabo gospodarstvo na železnicah.

ALI JE STROKOVNA ORGANIZACIJA POTREBNA ZA DELAVCE?

Tolikokrat je bilo že povedano, da so delavci močni, ako so združeni v strokovni organizaciji in šibki, ako niso organizirani, da bi lahko že sleherni delavec prišel do spoznanja, da je strokovna organizacija zanj ravno tako potrebna kakor vsakdanji kruh. Ampak med delavci se nahajajo ravno tako neumni Tomaži, kot so bili med Kristovimi apostoli. Dvomi so včasih upravičeni posebno tam, kjer ni dokazov. Dvom apostola Tomaža je bil precej upravičen. Dvomi med delavci o koristi delavske strokovne organizacije za delavce pa niso upravičeni, ker je bilo doprinešenih že na stotine in stotine dokazov, da delavska strokovna organizacija koristi delavstvu.

Tukaj je zopet dokaz, kolike vrednosti je strokovna organizacija za delavstvo. Delavci, ki izdelujejo škrlj v Granvillu, N. Y., in Poultneyu, Vermont, so bili pred sedem leti neorganizirani. Podjetniki so jih izkoriščali in jim diktirali mezde in delavne razmere po svoji volji. Delavci niso imeli nič govoriti, ampak so morali le ubogati. Kdor ni bil zadovoljen z razmerami in mezdo, je lahko pobral svoje reči in odšel s trebuhom za kruhom v daljni svet. Tako je bilo pred sedem leti, ko so bili delavci šibki, ker niso bili organizirani.

Danes je drugače. Delavci so se organizirali v samostojni organizaciji in se pridružili Ameriški delavski federaciji, ker še ni bilo te vrste strokovne organizacije v Ameriki. Po organiziranju so mezdo prignali v sedem letih za dve sto odstotkov. Zboljšale so se tudi delavne razmere, ker podjetniki niso več absolutni gospodarji v podjetjih.

Ako bi delavci ostali neorganizirani, bi še dandanes prejeli tako mezdo, kot pred sedem leti in tudi njih delavne razmere bi se ne izboljšale.

Koliko dokazov bo treba še predložiti, da bodo vsi delavci razumeli resnico, da se morajo organizirati, ako nočejo biti za igračko podjetnikom?

Ni moj namen zagovarjati Kristana, ker je on zmožen sam, ako je treba; še manj pa imam poverda zagovarjati rusko državo, katero napadajo še akoli nekaj let razne močne in vplivne države brezuspšno. Človeka v srečanju, ko ališji govoriti take besede med delavskim razredom. In take izjave se čujejo dan na dan brez pomisleka in brez presledka. Sičir izvirajo taki govori naravnost iz kapitalistične kovačnice, kjer jih kujejo in cepijo v meso nevednih osebam, ki ne razumejo in si ne morejo tolažiti sistema današnje družbe.

Pravimo, kapitalisti so nevarni nasprotniki delavstva, a kapitalisti niso tako nevarni, ker jih poznamo. Kapitalisti so samo izkoriščevalci delavske moči in nasprotniki izboljševalne reforme za delavstvo, ki bi jim zabranila izkoriščanje. Najbolj nevarni sovražniki delavstva se nahajajo naravnost v sredini delavskega razreda, tam, kjer vladata nevednost in mračnost.

Kapitalist ne more biti sovražnik delavske, ampak le nasprotnik njegove reforme. On potrebuje delavce, brez katerih ne more eksistirati. On gradi tovarne, v te postavi stroje. Ali ti stroji bi stali dokler bi ne strohnili, če bi jih delavska roka ne poglala v tek. Stroj je mrtav predmet in ničesar ne proizvaja, dokler ga živo bitje ne zavrti v tek. To živo bitje je delavska moč, ki jo kapitalist potrebuje, kajti brez nje ne more producirati in pomnoževati svoje kapitala. Delavska moč pa mora kupiti tako kot stroje po dnevni ceni, ki jo delavec prinese na trg in jo ponuja od delavnice do tovarne kakor kramar svojo robo. Čimveč pride robe na trg, tem cenejša je in čim manj jo je na trgu, dražje mora kapitalist plačati. Čim ceneje se dobe delavci, toliko lažje kapitalist konkurira s svojimi produkti na svetovnem trgu.

Tako dolgo, dokler bodo delavci nevedni in neslojni, se bo kapitalist lahko s njimi igral in zabaval kot mačka z miško. Ko se pa bodo delavci zavedli in združili, bodo pokazali kapitalistu račun. Rekli bodo: Kapitalist, stroji so tvoji, delo, ki ga izvršimo pa je naše. Če hočeš, da obratujemo stroje, moraš plačati toliko, da pošteno preživimo sebe in naše družine.

Kapitalisti to prav dobro vedo, zato tudi porabijo vsa sredstva, ki imajo na voljo, da delavce nevedne in neslojne. Prav dobro sredstvo je — lov po bogastvu. Zato tako radi migljajo s kapitalistično biserom namigajoč, da je vsak lahko kapitalist, ki je le priden in skrben in se razume v bizniški špekulaciji. Zato je s to boleznijo okužena večina delavskega razreda. Oni, ki so po arebi prišli do prgašča dolarjev, so se zatopili v kapitalistično špekulacijo, poglabili so se v tekmovalno profiteransko borbo, postali so sanjari in nasprotniki delavske reforme. Bojijo se, da bi ne imeli v delavski družbi prilike, nasaditi svojih petindvajset dolarjev "pod koklo, ki nese zlata jajca".

Medtem posebej vmes zraven stoji oseba, ki je dosedaj le zasledovala naju razgovor. "Da, to je res!" — Agitator je med tem časom izgubil, najbrž ga je popadla zgrga na neslani razgovor. Ko je videl nezavedne, da je voda povsod ustavljena in ne more nikjer čez jez, jo je zasukal v drugo smer. Vrgel se je na Etila na Kristana. Pa pravi: "Poglej no, kako je pa s Kristanom. Tako dolgo, dokler ni obogatel in odnesel delavskih grošev, je stal na strani delavcev. Dobil je \$60,000, s katerimi bi mogel narediti jugoslovansko republiko, ko je pa prišel v Jugoslavijo, se je vsedel na ministrijski stolček. Pa kaj še drugo — h kralju je hodil na južno."

"Tega ti ne morem verjeti — mu odgovorim. Sičir ne poznam Kristana, poznam pa njegovo delo. Kristan je razglašal socializem po Slovenskem še v oni dobi, ko se med Slovenci ni smelo o socializmu govoriti; v oni mračni dobi, ko je imel far tako veliko moč, da bi prijel socialisti za ušesa in ga izvelike iz cerkve, če bi ga zavohal med svojo čredo."

"Da, to je resnica. Poznam Kristana in več takih škricov."

Tudi meni je medtem padlo v glavo, da je škoda mistiti prazno slamo in boljše je o tem pisati v glasilu, da bo čitalo in obojalo tisoče čitateljev. Potrčil sem mu torej: "Če je Kristan res to naredil, je falot, kot so vsi oni, ki padejo delavstvu za hrbet. Zadolžen mi je pritriliti in želela sva si 'lahko noč'."

Taki ljudje so v smoti ali iz nevednosti ali iz delamrznje. Nismo proti ekstremnim trgovcem, kateri svoje življenje ravnotako uborno prebijajo kakor delavci v rudniku ali v tovarni. Smešno bi bilo take napadati, ki nam ne delajo škode, kvečjemu le korist, da nam razredijo vrste. Saj po tovarnah i-tak delavci vse zapirajo vrata. Ako se komu slučajno posreči rešiti se žuljev, mu nismo nevoščljivi. Nastopiti moramo samo proti onim, ki sovražijo delavske reforme in krivo prerokujejo sloveško družbo; proti takim, ki ignorirajo delavski razred za to, ker vedo, da je nevednost kalna voda in se v taki lovijo velike ribe.

Ignoranti so tudi oni, ki mislijo ali so mislili, da bi Kristan lahko ustvaril jugoslovansko republiko v sedmih dneh, kakor bog svet. Republiko je zmožen ustvariti samo narod, ki zna misliti, ki se prime dela in zna kontrolirati svoje voditelje. Takega naroda pa v Jugoslaviji ni bilo, vsaj za vzorno republiko ne. Saj še bi bil, bi se bila lahko porodila republika. Prilike je bilo dovolj. Da je ni, kdo je kriv?

Slovenci smo spili, pošivali v naročju klerikalne majke. Vzburili smo se ravno, kot pravi Radica, ob jedenaest, ašči i pedeset i pet minuta. Tudi Hrvati se niso vzburili prej, republika pa je prišla čez zaprta vrata, smaila se je med nami kot od mrtvih vzbujen Kristus med učenci. Imenadila nas je in motrili smo je kot od nekdaj poslani šušci. Raspravljali smo o nji kot vrana s lisico o siru. Taki smo bili Slovenci in Hrvati.

Spooetka je šlo vse dobro in mirno, ustanovila se je začasna vlada, narodno vječe v Zagrebu, malo pozneje, narodna vlada v Ljubljani. Vlada je pričela vladati narodno in na skupno posvetovanje so bile pozvane vse tri stranke: socialistična, liberalna in klerikalna. Vsa svoji ministrijski sedež so dobile. Da ni vlada uspevala, ni toliko pripisati vladi sami, temveč razmeram in ljudstvu. Narod sam niti sanjal ni o jugoslovanski republiki, še manj pa je bil vzgojen za republiko. Vzgoja Jugoslovancov je bilo ponižno dobrikanje, "po milosti božji postavljenu vladarju."

Ako bi bili slovenski klerikali takli solidarnosti v nemakem narodu, bi je našli in ne mogli bi jim očitati ničesar. Med nemakim narodom bi tudi našli zavednega sočutja. Nahajal sem se v Solno gradu (Salzburg) ravno ko sta Nemčija in Avstrija gradili albanako kraljevino pod čestim princeza Wida. Ob tej priliki sem poslušal na velikem socialističnem shodu dr. Ebnerja z Dunaja. On je natančno razlagal vso tečajno splet-karijo in avaril Avstrijo z besedami: "Proč od Balkana, Balkan lahko postane avstrijski grobi!" Ako ima Avstrija resno voljo p-svoboditi naroda, ima dovolj prilike to storiti v lastni hiši. Pogle-da naj na jug Slovence in Hrvate, na Ograke na Slovake in Rumune, v Galicijo na Rusine, ki niso nič manj potrebni preropenja kot Albanci na Balkanu."

Tako je sodil avstrijski moč o avstrijskih narodih, a slovenski klerikali so bili za kaj takega alepi in gluhi. Namesto da bi ali taki masi na roke, so ji obrnili hrbet, jo ignorirali in blatili in kričali svojim privržencem: Proč od socialistov, to so anarhisti, ki ne poznajo postave, ne vere ne države, vpeljati hočejo svobodomiselnost, podobno hivalski rej, kjer bosta imela tatvina in rop svobodno pot. In danes, ko je prišla na površje avstrijska vlada v Rusiji, kričijo nasprotno — proti trdi postavi, proti diktaturi in proti pravici.

Kje se torej ti ljudje arečajo a pametjo in mislimi? Pred dvajseto uro so se peli v hiši božji "Bog ohrani, bog obvari nam cesarja Avstrijo . . .", ko je pa odbila dvanajsta, je zazvonil glas svona in oznanjal svobodo v isti hiši ter zapeli so himno: "Bože pravde . . ."

Umevno je, da taka sprememba stresti po dolgih letih grozovitih vojne preiskušeno ljudstvo. Ljudstvo je bilo zbegano in zrah-ljano; spoznalo je, da to ne morejo biti pravi oznanjevalci, ki so večraj agitirali s prižnic: za avstrijske vojne posojilo in molili pred oltarjem za zmago avstrijskega orožja, drugi dan pa namerili puške proti svojim oboževan-cem. Ljudstvo je opaznalo, da to ne morejo biti pravi voditelji, ki čez noč spremeni svoje prepričanje in se levo kot kače, ki v vni uri sledeče svojo pisano kožo.

(Konec prihodnj.)

Evolucija človeške noge in človeškega obraza.

Kosti človeške noge so šle do-besedno s človeške civilizacije in Sloveškim napredkom vstrie. Viš-šina izpodreze na stopalu označu-je stopnjo človeške civilizacije.

Vaš obraz je takorekoč v šip-šip pomeni besede odtis kosti vaših noge. (Pod besedo "noga" je umeti stopalo.) Da, celo poteze vašega obraza razodevajo, kakšna je izpodreza na vaši nogi.

Ploskonožec, t. j. človek, ki ni-ma izpodrezanega stopala, nego so mu izpodreznosti kosti zlomjelne, razodeva večjemu očesu to dejstvo s splošnimi znaki šibkega zdrav-ja, ki se seve prav dobro zrealijo v potezah njegovega obličja.

Zgodovina človekove evolucije od tedaj, ko je bil še žival, pa do današnjega dne je vesidel zgodov-ina o evoluciji njegovih spodnjih dveh udov.

Približno pred 50,000 leti je bil človek še blizu razvojnega stanja živalskega življenja. Tedaj je bi-la njegova vrsta le malo oddalje-na od one višjih opic.

Potem so imele noge, ki so bile pravzaprav še krepilji, dolge-prate s nohti, ki jih je rabil ob-plezanju po drevnj, in kadar je bila opica zadržana, je stala na skoro popolnoma ploskih nogah, ki so bile le za izpoznanje izpod-rezana.

Na tisoče in tisoče let te evolu-cije je potem preteklo, in ko so jeli močnejše postajati večji, ker so okolščine zahtevale večjo men-talitetu ali pametnost, je začela tudi opica pogostejše rabiti samo spodnji okstremiteti in hoditi po-koneci.

Naše misli so odvisne od preta-kanja krvi k mozganom. Ko je višja opica hodila še po štirih, so ni kri obračala k mozganom, ne-go k želodcu. Šele tedaj, ko je je-la opica stati pokoneci na dveh nogah, je pričela kri vplivati ta-ko na njene možgane, da se je na-posled izvršila človekova evolu-cija.

Zasedaj imejmo samo višjo o-pice, ki stoji pokoneci, pred očmi! To, da se je opica držala pokoneci, je največje pripomočilo k evo-luciji, ki je prinesla človeka. In na čem je stala tista opica? Na nogah! Ali imela pa še ni nobene pametnosti nate; ker ni imela iz-podreznih nog.

Vseeno pa je začela potem, ko je enkrat hodila pokoneci, misliti na nizek, divji, teman in nejasen način. Dostikrat se je počutila ti-sta opica v pokoneci stoji tako veselo in razposajeno, da je na-d-vse rada mahala s svojimi rokami ali gornjima okstremitetama, ki sta bile še krepilji, in se premi-kala dalje in dalje s pomočjo krepiljev na svojih spodnjih okstremitetah.

Te pokonečno držanje in premi-kanje, to razposajeno in veselo razpoloženje je bil podetek evo-lucije izpodreze na nogah. In tako je civilizacija napredovala v so-razmerju s izpodreznimi na nogah, in noga je postajala čedalje več-je važnosti v človeškem telesnem sestavu.

Ker se bojimo, da bi ne imelo čitateljstvo vsega tega za igra-rijo kakšne teorije, se malo orni-mo na evolucijo narodov in drž-žav! Tu vidimo, da so pesniki in filozofi opisovali tedaj, ko so bili Grki na višku svoje slave, in njih mladei pravi pravcati atletje, svoje junake za ljudi s izpodreza-nimi nogami. In glavni grški ki-par Fidijs je nam v vseh svojih modelih predočeval noge s vis-o-kimi izpodreznimi.

In če se za hip pomudimo v Ri-mu, ko je bil Rimljan gospodar vsega tedanjega sveta, ali obem-nem pa strašno okrutni, vidimo, da so bili bojevito plemi, ki je hodilo na petah. Krut človek i-ma zelo nizko izpodrezo na nogi. Če opazujemo to ali ono črnpolito pleme, vidimo, da imajo nje-govi člani večinoma zelo ploske noge. Ali če se osremo na Indian-ce, čigar etiko je Longfellow opi-sal za eno najboljših ver vseh ča-sov, vidimo, da je imel rdeč člo-več zelo visoko izpodrezo, valed česar so ga imeli za najpopolnej-ši naravni vzorec telesne sile in moške moči.

Če je vse to, kar smd povedali odagoraj, resnično, kaj bo s člo-veškim plemenom, ki se mu vsled preoblike rabe avtomobilov in po-ulišne železnice čedaljebolj niš-jo izpodreze na nogah?

Človek bi moral mnogo več ho-diti po črnpolnosti, ki je odvisna v mnogih oairih od tega. Pravimo, da hiti človeštvo na mehaničnem polju z večjimi koraki naprej ka-kor pa na umstvenem. To je res.

(Konec prihodnj.)

Iz delavskega sveta.

(Federated Press.)

Budarji v Kansasu so se pobotali s tremi družbami, s katerimi je trajal spor štiri mesece. Družbe so Sheridan, Western in Central Coal & Coke Co. — bodo zdaj skupne delo v svojih rovin.

Dvatisoč krojaških delavcev v Buffalu, N. Y., je glasovalo za strik, ko so jim lastniki delavnic odgovorili, da ne priznajo unije in se odpravijo črne liste. Krojaši so člani Amalgamated Clothing Worker's Union.

Distriktna unija rudarjev v Novi Škottiji (Kanada) je obveljala gl. odbor v Indianapolisu, da je evrgla svoj načrt afiliranja z Mednarodno internacionalno. Predsednik Lewis je poslal odbor petih moških v Novo Škottijo, da se prepriča, če je organizacija res pretrgala vse vezi s komunisti.

BROOKHARTOVO MNENJE O KMEČKIH BLOKIH V EVROPI.

Berlin, Nemčija. — Poljedelake kooperativne ostajajo z vso naglico splošna ljudska zadeva o celim svetu, je dejal senator Smith v Brookhart iz Iowe, ko je pravil tukaj, kaj vse je videl na Angliji, v Franciji in na Danskem. Vseposod mislijo kmetje in delavci kontrolirati svoje lastne zadeve. Po senatorjevem mnenju je princip kooperacije eden izmed mednarodnih pokretov, ki je zdrav in ki je prebolel vojno, ne da bi mu bilo treba sedaj vzpostavljati svoj obstanek.

"Vaska dežela, ki sem jo obiskal v Evropi, ima kmečki blok, ki zahteva kakor ameriški pripomočki, je dejal senator Brookhart. "Danci so se zgled vsemu civiliziranemu svetu. Tamkajšni kmetje delajo rano ob rami ter uspevajo brez trstovskega tiranstva. V Nemčiji je še 70 odstotkov kmetov združenih v kooperativne, in ti združeni kmetje obetajo biti kmalu najmočnejša politična stranka. V Franciji napreduje poljedelci zelo hitro, do čim se Anglija žuri prilagoditi sistem poljedelstvu. Že sedaj sem prepričan, da se Evropa čudi temu tako kakor Amerika, in da se morejo Američane naučiti mnogo česa o organizaciji, osebno pa od danske in nemške."

Brookhart je rekel, da je bil vsepovod sprejet kar najprirejše in da je našel na nekakšno bratstvo med vsemi kmeti po svetu. Ameriški kmetje se morajo poprijeti kooperacije, če hočejo hoditi z drugimi kmeti vtrije. Če dobe ameriški kmetje in delavci potrebno postavljajo in pa kredit, bodo izahala in kar avtomatično porazili truste. Namesto da bi vlagali svoj denar pri bančnih korporacijah, ki kontrolirajo njihove interese, in če bodo delali proti njim, bodo uporabljali svoje zaklade za prosep svojega lastnega blagostanja.

"Danci so se mi smejali, ko sem jim povedal, da pošiljam prekice iz Iowe v Chicago in plačujemo potem vozino z mesom. Če bi mi imeli kooperativni sistem, kakor ga imajo Danci, bi bili škikaški trusti kmalu obojeni na smrt. Trusti ne morejo posloovati brez živih živali. In če se organiziramo in koljemo sami svoje živali, bodo prišli trusti prav kmalu na boben, in naš narod bo jedel cenejše in boljše meso, kakor ga pa je pod sedanjim sistemom."

Mr. Brookhart je dejal, da se na Anglijo kmalu izkusa naučiti stvari, ki so jim pravzaprav sami učili svojčas. Kooperativni sistem ima svoje potoke pri angleških industrijih, a Danci so si ga prisvojili in prilagodili poljedelstvu. In sedaj pošiljajo angleški kmetje svoje delegacije na Dansko, da se nauče njihovih metod.

V par dneh odide senator v Moskvo, kjer namerava preučiti poljedelako politiko. Nato obišče dežele na bližnjem istoku.

TIHOTAPCI OROPALI ZDRUŽENJE DRŽAVE ZA \$150.000.000.

Washington, D. C. — Vlada bo letos utrpela izgubo v colinskih dohodkih radi prevar in tihotapstva blizu 150 milijonov dolarjev, ker ni kongres preskrbel zadostnega števila vladnih nadzornikov po ameriških lukah, pravijo dohodniški uradniki.

Prometen policijski pes na ladji Roosevelt.

Roland, strah vseh skrivunov.

Po vojni sem se delavske razmere po raznih deželah v Evropi povzročile velik dotok priseljencev v Združene države, da bi si tisti ljudje našli delo v tej deželi. Res je število tistih, ki so prišli semkaj, zelo veliko, ali takih, ki jim manjka denarja za vožnjo, je pa še veliko več. Toda nekateri so si znali v tej stiski pomagati na ta način, da so se prikradli na to ali ono ladjo, ne da bi si bili kupili vozni listek. Mnoge so zasledili parniški uradniki, še več jih pa niso. Tako je bilo skrivunov čezda-lje več. Plovne družbe so to izprevidelo ter jele z vso natančnostjo gledati na to, da bi napravile enkrat zaveze konec brezplačnemu potovanju evropskih skrivunov. Nastavile so posebne paznike, ki so z vso možno čujenostjo pazili, da bi se na ladjo ne prikradel ta ali oni skrivun. To da vsemu niti vsi ljudje ne morejo kaj.

Kapitanje ameriških plovbnih črt so s svojimi pomočniki precej uspešno prežali na take ljudi, ki so se hoteli izogniti stroškom za prevozno in sitnostim, zvezanim z nabavo potnega lista. In

tako se je število potniških skrivunov precej zmanjšalo na ameriških ladjah.

Na krovu potniškega parnika President Roosevelt je pač pretakan policaj, ki zavrača vsakega tako skrivnega in opreznega skrivuna. To je policijski pes Roland, ki ga je njegov lastnik Bordes izuril in izvedbal, kako mu je izvažati vse tiste, ki nimajo pravice biti na ladji President Roosevelt.

Ta pes pozna vse izvrševalni štab tega velikega potniškega parnika, in preden odrine ladja iz New Yorka proti Bremenu na Nemško, se seznanji z vsemi novimi člani ladjinega moštva.

Nato obišče vse potnike od prvega do zadnjega. Vse pasivno prevoza, vse kabine in vse prostore. Ob tej priliki mu ne uide noben skrivun. Vsakega zasledenega skrivuna prideli potem ladjin kapitan k moštvi na delu, da sja tako zasluži vožnino in prehrano.

Roland je v resnici pravi strah vsem skrivunom, ki bi se radi valed pomanjkanja denarja ali pa iz strahu pred domačimi oblastmi brez potnih listov prepe-ljali preko velike luče v to deželo.

Bogata zbirka novih živali.

Kurat Fiedovega muzeja je ujel živga krokodila z golimi rokami.

Kari P. Smidt, pomočni kurat škikaškega Fiedovega muzeja za dvoživke in plazilce (reptile), se je ta teden vrnil iz Južne in Srednje Amerike, kjer je nabiral doselej še neznanne specimene živali in ptic. Vrnil se je z bogato zbirko 300 novih vrst, ki se nasele na kopane v mogočnem Fiedovem muzeju ob Michiganskem jezeru.

V zbirki so ptiči z briljantnim perjem in razni plazilci, ki so še malo ali nič znani prirodoslovcem. Med temi novostmi je kuškar, ki plava pod vodo, se drsa po vodni gladini in teče na suhem po dveh nogah. Žival je dolga 20 palcev, ima na hrbtu greben kot petelin na glavi, tenko plavalno kožico med prsti na nogah in dolg, ploščat rep kakor riba. Kadar drsa po vodi, se z repom opira ob gladino, če pa dirja po suhem, drži rep v zrak. Edin drugi stvar, ki je po mnenju Schmidta imel te lastnosti, je že davno izumrl dinosaurus.

Drugi specimeni so močeradi, ki žive na drevesih 5000 čevljev visoko nad morsko ladino, drevesne žabe iz Britskega Honduras, ptiči, ki se imenujejo "izgubljene ptičje duše" in letajo silno visoko in le poneči, zaboreči ptiči itd.

Schmidt je pripeljal seboj tudi kožo krokodila, katerega je ujel živga z golimi rokami, kakor pripoveduje. Krokodil je dolg pet čevljev. Ko je zgrešil svojega strel, je skočil plazilec na tihnik, ga prijel za glavo in mu zasačil palec in kazalec desne roke v oči, z levico mu je pa stisnil gobec. Po dolgem boju, pri katerem mu je pomagal njegov tovariš, je bil krokodil premagan in nato sta ga ubila.

Povest "Jimmie Higgins" je zrasla duša ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

FORD PRIPRAVLJEN PREVETI PREDSEDNIŠKO KANDIDATURO.

Washington, D. C. — Washingtonski politiki menijo, da je Ford namignil svojo pripravljenost za prevzetje predsedniške kandidature v prihodnji predsedniški borbi.

To čitajo med vrsticami v nekem uredniškem članku, ki je izšel v Fordovem tedniku "Dearborn Independent". Članek je izšel na strani, ki nosi naslov "Mr. Ford's Page".

Jedro Fordovega uredniškega članka je to, da so politični in finančni krogi, iz katerih je dolejal izhajalo vodstvo v Združenih državah, popolnoma trli in prepere-li. Zato da mora dežela gledati drugam za svoje vodstvo. Članek pravi potem, da niso ustvarjajoči možgani ameriškega naroda težili k politiki, in da imamo izven uradniškega življenja pravo in resnično javno delovanje za deželo in narod.

HOWAT PREDMET OSTREGA PREPIRA V PARLAMENTU.

Ottawa, Kanada. — To, da je kanadska oblast prepovedala Aleksandru Howatu vstop v Kanado, je povzročilo hud beseden spopad v poslanski zbornici kanadskega parlamenta med delavskim zastopnikom Woodsworthom in priseljeniškim ministrom Charlesom Stewartom.

Woodsworth je dejal, da so oblasti zabranile Howatu govoriti na shodu kanadskih rudarjev v Glase Bay, ker so menile, da bi utegnil postati javno breme. "Po mojem mnenju ni bilo nobene pametne možnosti, da bi Howat postal javno breme," je dejal Woodsworth. "To je bil samo izgovor. Pravi vzrok je bil pa le njegov zapor."

Stewart je v odgovoru vztrajal pri tem, da bi mogel Howat postati javno breme, če bi bil pripuščen v deželo. "Ali je bil v Kansasu javno breme?" je vprašal Woodsworth. "Gotovo je bil, ko je bil v jedi," se je glasil Stewartov odgovor.

Turki neboje plačati dolgov v zlatu.

Pogajanja med Turčijo in Ameriko so v teku.

Lausanne, 6. jun. — Lozanska konferenca, ki je imela nekaj dni gladko pot, se zopet drsa po tenkem ledu. Predvojni turški dolgi so novo kočljivo vprašanje. Izmet paša je danes izjavil, da Turčija ne bo plačala predvojnih dolgov v zlatu. Dolgi znašajo 350 milijonov dolarjev. Francosi, ki so glavni upniki — v njihovih rokah je 80 odstotkov turških državnih zadolžnic — zahtevajo plačilo dolga v zlatih frankih ali sterlingskih funtih.

Izmet pravi, da je obljubil turškim volilcem, da ne sprejme v Lozani ničesar, kar Turki ne morejo izvršiti. Plačilo v zlatu je nemogoče, lahko pa se izvrši v turškem papirju. Ako Francija ne umakne svoje zahteve, zapuste Turki Lozano v par neh.

Ameriški poslanik Grew in izmet paša sta pričela aneči sestavljanje mirovne pogodbe med Združenimi državami in turško republiko.

ZA TISOČE BOLŠKIH OTROK NI POŠTITNO.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Na tisoče in tisoče bolških otrok dela po šolskem pouku doma na tovarniških izdelkih, da tako nekoliko pripomorejo k prihodnjemu dohodkom svojih družin, pravi otroški urad.

V treh mestih, kjer je urad preuči otroške razmere, je opredeljeno več kakor 5000 otrok industrijskega dela doma. Vd kakor 86 odstotkov teh je bilo starih manj kakor 14, a nad 45% pa manj kakor 11 let. Mnogo so jih našli, ki so bili stari samo po šest let.

Njihovo delo ni morda trajalo samo kako uro po šoli. Večina teh malih delavcev je delala trudnih in zasnepnih oči globoko v noč. Mnogi teh malih ekonomičnih sužnjev niso mirovali niti med šolskimi urami. Učitelji so povedali zastopnikom otroškega urada, da imajo učence, ki prineso s sabo tisto delo ter ga opravljajo med šolskim odmorom.

Otroški urad je povedal ta dejstva potom radija, ko je opisoval počitniško veselje za dečke in deklice, ki so sinovi in hčere imovitejših roditeljev.

Počitnice pa ni za otroške krnho-bore, je dejal otroški urad. Zadržni dan šole pomeni zanje samo to, da bodo imeli več delavnih ur v vročem poletju. V delavnih urah in tovarnah je na tisoče in tisoče otroških delavcev, ki morajo radi dela izgubiti celo veliko število šolskih dni. — To so zelo žalostne razmere v deželi, ki je najbogatejša na svetu, in o kateri gre glas, da se čedi med in mleko po njej. Revščina ne manjka nikjer.

PROGRAMNE TOČKE KONFERENCE LIGE ZA INDUSTRIJSKO DEMOKRA-CIJO.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — "Prihodnji korak: Kam gremo odtukaj?" To bo glavni predmet na razpravah letne konference, ki jo bo imela liga za industrijsko demokracijo v Camp Tansiment blizu Stroudsburga, Pa., od 20. do 24. junija. Naslednji koraki, o katerih bodo razpravljali, obsegajo tiste v civilnih slobodah, delavsko kontrolo, delavsko politiko, javno lastništvo, kooperativno bančno poslovanje, akademsko svobodo, delavsko izobrazbo, delavski boj proti vojni, gibanje ameriške mladine, literaturo in dramo.

Posebna vprašanja, ki pridejo na konferenci na vrsto, bodo vključevala naslednje anov: "Ali so fašistiški duh širi v Ameriki?", nadalje "Ali naj se delavstvo v tej deželi nemudoma loti organizacije neodvisne delavske stranke?", potem "Ali je industrijski unijsizem predpogoj demokraciji v industriji?", dalje "Kakšen pomen ima za delavstvo delavsko bankirstvo?", zatem "Ali je s stališča našega delavstva temeljitejša kooperacija odjemalcev, ali ona izdelovalcev in končno še "Kateri takojšnji koraki je treba zagovarjati za preprečitev novih vojn?"

Slovenski delavec, ki hoče izvedeti vse zanesljive delavske vesti, mora redno štiti dnevnik "Prosveta".

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2687-89 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbori:

UPPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Calhoun, podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 2, Box 81, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vegrich, urednik glasila John Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESEK:

John Underwood, predsednik, 497 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Salomchik, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 678, Ely, Minn., John Turck, Box 55, Hendersonville, Pa., John Gertch, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESEK:

Blas Novak, predsednik, 2687-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZGODNO OKROGJE: John Ambrosini, Box 266, Moon, Run, Pa.

ZAPADNO OKROGJE: John Gertch, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

Nadzorni odbori:

Frank Kalta, predsednik, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Semich, 5609 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbori:

Predsednik: Frank Alek, 2184 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., John Owen, 3533 W. 26th St., Chicago, Ill., Joe. Shch, 5404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O.

POŠTNI — Korrespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uredništvu, se vrši tukaj:

VSA DEJELA, ki so nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo Predsedništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE POMOČI SE NASLOVE: Bolnišni tajništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki so stikajo gl. izvrševalnega odbora, in jednake vrste se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Kalta, predsednik nadzornega odbora, 5404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Vsi priporočili na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 497 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajoči, oglaš., naročila in spili vse hče in v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2687-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Japonska sklone mič z Rusijo.

Medtem pa je japonska policija v Tokiju aretirala sto socialistov in komunistov.

Honolulu, Havaj, 6. jun. — Tukajšnji japonski list "Nippu Zihi" je prejel kablagram iz Tokija, ki se glasi, da je japonski kabinet večeraj sklenil odpreti preliminarne pogajanja s Sovjetsko Rusijo za mir in vpostavljanje diplomatskih stikov. Pogajanja se bodo vršila s Adolfom Joffejem, ruskim predstavnikom v Kitajski in na Japonskem.

Tokijo, 6. jun. — Japonska vlada je zaključila, da sprejme novo pogodbo z Rusijo, v kateri bodo zapopadene vse njene pridobitve, ki so zajamečne v stari portsmouthski pogodbi. Vlada se je tudi odločila, da prelože rusko evidenco o japonskih zlodejavah v Sibiriji; ako se ugotovi resničnost evidence, tedaj bo sporno vprašanje glede ruskega masakra Japoncev hitro rešeno.

Tokijo, 6. jun. — Tokijska policija je večeraj aretirala več kot sto prominentnih japonskih komunistov in socialistov. Policija dolži aretirance, da so na delu za japonsko socialistično republiko.

Letala po \$500 v Angliji.

London. — Angleške trditve za izdelovanje eroplanov so izpopolnile model lahkega letala, ki ne bo stalo dosti več ko motorkelaj. Letalo ima majhen stroj štirih konjskih sil in leti 50 milj na uro. Tako letalo se bo prodajalo po \$500 in lahko si ga nabavijo tudi oni, ki niso bogatini. Na trg pride morda še prihodnje jesen.

ČLOVEK MORE PROJEVAJATI GROM, TREŠKANJE IN VIHAR.

(Nadaljevanje s prve strani.)

Laboratorij, v katerem so se vršili zgoraj omenjeni poskusi, je veliko poslopje iz opeke in zvezano z jeklom. Kakor pravijo tisti, ki so izvedli poskuse, bi voltel kabel, mereč poldesni palec v premeru, lahko obdržal ta ogromni električni tok.

Kljub temu, da potuje strela s svetlobno hitrostjo, in sicer 138.000 milj za sekundo, pravijo inženirji piffeldske elektrarne, da so bili v etanu izmeriti strelino obliko in določiti njen pritisk. "Milijon voltov ne utegne biti nikoli treba za prenos električne sile," je dejal F. W. Peek. "Ali če pride čas za to, bomo pripravljali tudi na tisto."

Ti poskusi so velikanskega pomena. In če jih bo človek uporabljal za prave svrhe, bodo ta do-gnanja celem človeštvu v ogromno korist. Nasprotno pa v strašno škodo.

Delavec brez delavskega časa plaja je kakor vojak brez puške.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Krojaška stavka v Celju. 14. maja t. l. je izbruhnila v Celju stavka krojaških pomočnikov. Delavstvo je v stavki solidarno, le delavnica g. Mastnaka obrata ni ustavila. Delavci te delavnice so pač plačani separatisti, ki hočejo igrati posebno vlogo. Tosa-davne zahteve so bile vlozene že meseca februarja in so se od tedaj pa do danes pogajanja odvijala namenoma zavlačevala. Stavka bo najbrže precej huda in dolgotrajna.

Pri Sv. Lomitu je začela dne 10. maja gori hiša, ki je poleg tovarne za usnje in pa parne žage Pirha. Ker je bil velik vihar, se je ogenj bliskovito širil in je v kratkem času popolnoma uničil hišo, tovarno in parno žago. Škoda znaša nad 20 milijonov.

Neprekrbljenih otrok je v Jugoslaviji okoli 100.000. Večinoma so to vojne sirote ter od staršev zapušteni otroci.

Ne bo držalo. Vse kraje na Primorskem so Italijani prekrstili in sicer tako, da živ krat ne more uganiti, katere kraje bi pomenila laška imena. Par primerov: Velika Dolina v Istri se imenuje sedaj San Varilgo della Valle, Lokve — Cornale, Kašja vas — Kas-cia, Trnovo — Torrenova di Bisterra, Idriško — Idresea d'Isanzo, Bate — Battaglia della Ban-aliza, Lipalja vas — Laglesie San Leopoldo itd. — Da teh spak-drank nihče ne rabi, je jasno in slovenska imena so še v naprej v rabi, kakor so bila.

BAJNA NAJENANILA.

Triadelphia, W. Va. — Narnan-jam članom in članicam, da društvo "Planina", št. 425 S. N. P. J., Triadelphiji priredi plesno veseli-co dne devetega junija, katere prične ob sedmih zvečer. Veselica se vrši v dvorani g. Geo. Siberta, v Triadelphiji, W. Va.

Vabljeni so vsa sosednja društva kakor tudi vsi posamezniki (posebno še oni iz bližnjih penn-sylvanijskih ravnin), da se udeležijo veselice, kajti zabave bo dosti. Igrala bo slovenska godba iz Blaina, Ohio. Za dobro postrežbo bo skrbel veselilni odbor. Torej na svidenje dne devetega junija. —Thos Reven, tajnik.

Virginia, Minn. — Prosim in pozivljam člane društva št. 215 S. N. P. J., da se prihodnje seje dne 16. junija v večjem številu udeležijo kakor pa zadnje sejo me-seca maja. Na dnevnem redu ima-mo več važnih stvari. Posebno po-zivljam nove člane, da upoštevajo ta opomin in tudi izpolnijo svoje dolžnost. Z bratskim pozdra-vom. — Jos. Strie, tajnik.

Ali želite znati pravilno pisati in čitati angleško? Narodni slo-vensko-angliško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Knji-ževna matica S. N. P. J.

J. Kosak:

Rdeče lise.

I.

Od arca se je smejala solnce Lukcu in Mirku, ležecima v travi in z nogami dregajočima v nebo.

"Ti Mirko, kaj praviš, če bi zdajle ves ta pokrov padel na naju? Zmečkal bi naju, kaj?"

Modro je odgovarjal leto starejši Mirko. Strašno premišljeno so bile njegove besede. "Oh, ti Luka, Luka, ti pa res ničesar ne veš. Saj ne more pasti doli. Moj oče pravi, da je vse, kar vidimo nad seboj, le zrak."

"Zrak, zrak, hm, kaj je to? Ti boš že vedel!"

"Ne vem! Ampak oče pravi, da je povsod, v sobi, nad nami in krog nas, pa ga ne vidimo."

"Eh, potemtakem je pa tudi moj oče zrak, kadar ga ne vidimo?"

"Luka, ti si neumen."

"Kaj neumen. Jaz pa mislim, da bi lahko dregnil prav tja gori z nogo, če bi imel tako dolgo."

"Seveda bi dregnil, norček, ampak zmazala bi. Tam je strašen mrz."

"Ti, kdo ti pa vse to pove?"

"Oče. On toliko ve. Vsak večer hodimo na sprehod, pa pripoveduje."

"Midva z očetom pa ne greva nikamor. Komaj skuha večerjo, kadar se vrne zvečer domov, pa že leži. Tako ni nič."

"Tvoj oče ni hodil v šolo. Menda zato nič ne ve. Letos grem tudi jaz, pa v mesto."

"Kaj se boš bahal, ti smrkuje,

moj oče že ve, dosti ve, več kot tvoj, pa noče govoriti!"

Zahajajoče solnce je odkrilo otroškim očem skrita zlatorumena jabolka, da so se razveselile in pozabile hude misli.

"Jaj, al' jih bomo."

"Lepa so pa res. Pa še niso zrela."

"O prav kmalu bodo." Veš kaj Mirko, leži ti tjaše pod hrucko, jaz pa semle. Bova videla, kdo bo močnejši."

Črne zamazane noge so se sprijele med zemljo in nebom, se vile na desno in levo, da je v glečnjah in prstih pokalo, se zvijale kakor dve kači, ki sta pogoltnili druga drugo. A slabše so popustile in se umaknile. "Viš, kako sem te," je skakal Luka od veselja. Pred prekijo se je moral umakniti na drevo in se ni dal sklestiti ne

skamenjati, dokler ni okorni Mirko ponudil piškotov v spravo.

"Prekijo na stran, pa pridemi!" Zahotelo se je solnce za gorami, vse zaripljeno v obraz in se z rokami držalo za trebuh. Otroške se je vmešalo v njuno igro. Predno zatone, bi se še rado malo poigralo, podskakalo smehljajoče obrazke in razkuštralo vroče glavice.

Po sosedovo Urško stopi, Luka, pa ti dam še en piškot."

"Saj res!" Preplezal je ploč na sosedovo dvorišče in se vrnil z objokano Urško.

"Mirko, Jakec je bolan. Urška je tako žalostna."

Solnce se je nekam prebrnilo, še dolgo so molele kvišku rožnate nočice, vse tri pa je obšla hladna večerna resnost.

"Ves čas moram biti pri njem. Oče pravi, da bo umrl."

"A... a... umrl, saj sem ga še včeraj zjutraj videl."

"Danes in včeraj zvečer venomer kaka."

"Jaka pa kaka, Jaka pa kaka," se je prekopal Luka po travi.

"Kako grd si, Lukce! Jakec bo umrl, tako sem žalostna." Umazani rokavi je lovila potok solza.

"Le ne joči, Urška, saj ne bo."

"Bo, bo, kri gre iz njega."

"Ka... a... a... kri!"

"Da, da, še včeraj zjutraj je klical pipico po dvorišču in jih za rep lovil, zdaj pa niš več ne reče. Oče je name strašno jezen. Pravi, ti si kriva, ker si mu dala jabolko."

"Kdo pa pravi, da jih ne smeš. Glej, Urška, naše gambovčke, to jih bomo, še predno jih oče odpelje v mesto."

"Jakec, moj Jakec," je zopet zajokala Urška.

"Le ne boj se Urška, med angeljke pojde," je nežno tolažila Mirko. "Meni je oče pravil, kako je lepo, če se umre."

"Daj no, povej, kaj je rekel?"

"Tam-le gori, kjer sijajo zvezdice, je vse polno majhnih fantkov in punčk. Z zlatimi žigami se žogajo, v zvrhanih škornjih nosijo srebrne zvezdice, se posipajo z njimi, zapletene v lasih žare, svetijo, da ni nikoli noči. Včasih pa se vsujejo kaki nerodi ti srebrni kebrečki in leto daleč in daleč k nam na zemljo."

"Pa jih ujamemo, če prileta kdaj doli!"

"Ne moremo. Previsoko so in ni takega velikana, ki bi jih lovil z rokami."

"Kaj pa jedo ti fantki in punčke?"

"Vse zisto. Jabolka in hruške, piškote, vse z zlatim, sladkim prahom potrese."

"Kaj bo tudi Jakec jedel ti-sto?"

"Seveda. Pa dolgi lasje, svileni lasje mu zrastejo, kakor jih nosijo tiste punčke in fantki. Kaj še nisi nikoli videl, Lukce, kako vise taki lasje z nebes, dolgi in lepi. Moj oče pravi, da jih tedaj čeejo."

"Kdo jih čee?"

"Vsi letajo okrog starega gosпода z dolgo sivo brado, sedečega na zlatem prestolu; srebrno pipico kadi in beli oblaki plovejo nad njim in visoko nad glavo. Kadar se jih naveliča, močno potegne in spusti toliko dima, da vsi pospe in takrat jih počee mami-ca Nočka, položi vsakega v svojo postelj, kamor se vleže tudi njih atek Danček. Mami-ca pa sedi pri njih postelji do večera, dokler ne pride spet atek Danček, a pa jih zbudi."

"Pa jim ni nikoli dolgčas?"

"Oh kaj še. Samo jedo in pijejo in kadar se vsega naveličajo, spuščajo na zemljo pisane mehurčke, rožice ali pa jim stari gospod napelje ribnik z zlatimi ribicami in tam spuščajo čolničke. Včasih pa love sršene in čmrlje, ki so tam gori vsi zlati in beže pred njimi, da jih vidimo tudi mi."

"To je pa vredno. Veš kaj Mirko, jutri zjutraj greva tudi midva tja doli k vodi, bova spuščala čolne in delala mišček. Ti, pa za nove sršene vem. Pa koliko jih je!"

"Kar poživljaj!"

Urška se je spet razžalostila in debele solze so akale veseli.

"Nič ne jokaj, Urška! Mirko ti pa steei po konjička, bomo malo jahali, da bo Urška videla, kako znaš ti..."

"Očka ne pusti!"

"Kar za skednjem se zmaži. Saj ne bo videl. No šema, nič se ne obotavljaj!"

"Čakaj, zdajle boš videla, kakšnega konja ima Mirko, pa kako zna. Če bi moj oče imel toliko denarja, bi ga gotovo tudi meni kupil. Oh, kako rad bi ga imel. Samo konja!"

"Pa ga vzemi pri sosedovih."

"Ne smem. Zgodnji jih je še Mirko dobil, da je bil ves šra."

Za vogalom se je radovednim očem prikazal Mirko, v naročju pred seboj je sopihal z velikim, lesenim, lepo osedlanim konjem. Da ni priskočil Luka, bi ležala oboja v travi.

Kakor hitro se je zaužekal konjiček v travi, mu je že čepel Lukce za vratom in Mirko je kar obstrmel, kako je udrihal po njem. A misli njegove so žvigale kakor postrevi.

"Mirko, zdaj pa ti, Poveljnik!"

Trepetajoče od pričakovanja so vlekli ročice Mirka na konja, ki se je z resnim in dostojanstvenim obrazom zavalil na svojo živalico, se visoko vzravnaval v stremeni, pred očmi pa so se razvrstile nepregledne množice bataljonov.

"No pramček... ts, ts, ts..."

Pozor! Četa sto... paj!"

Zagugal se je pram, bataljoni so korakali mimo svojega poveljnika. Lukce pa je tolkel ob kolena in kričal na vse pretege "tara, tarara... tramtata..."

Godel je v tolažbo težko stopajočih vojakov, da se je ob njih pogledu razvel tudi Mirko, se divje ozrl tja za bregove, kjer je čakal zakopani sovražnik, zravnaval svojo armado in z rezkim poveljem "napadaj!" zapeljal množice v boj.

Divja godba jih je spremljala, neustrašene, vse rdeče v lice kot njihov poveljnik, ki je vsel zdaj na lev, zdaj na desni, trdno odločen, da rajše pogine, kakor sbeži. Urška pa je žalostno motrila veličastni prizor in rožni vence srebrnih jagod se ji je ovijal okrog ličice.

Dolg zategel žvižg, katerega je precepil oster in kratak, se je oglašal za hrbtom armade. V trenutku je bil Mirko na tleh in z očmi iskal očeta.

"Pusti meni konja!"

"Ne, ne, oče ne pusti."

"Samo za danes, ne daj no!"

A Mirko je neizprosno štorljaj s svojim bremenom naprej.

V Lukcu je vse vzkipele. "Na!" in trda zasušnica se je poslovlila od Mirka. Ta se je debelo ozrl v svojega prijatelja in trpka solza je odgovorila, da se je Lukcu milo storilo.

"Pa pridi jutri zjutraj, šema!" je vpil za njim v zadregi, kako bi popravil krivico. Tudi pri Urški ni našel tolažbe, ker peklo ga je globoko v srce.

Izza vogala je zapeljal na dvorišče Andrej Kosček, njegov oče. Vsak teden po trikrat je vozil v mesto, odkoder se je vračal pozno domov s težkim bremenom za vse valjke žitunarije in trgovce. Vsi so mu naročali, ker je malo računat, komaj toliko, da je preživljal sebe in otroke.

Mala, sivordečkasta kobilica je stopala počasi in globoko premišljevala vso pot. Redkokdaj se je zgodilo, da se je na stara leta

razveselila svoje misli in hitro premaknila noge. Natančno je bila izmerjena njena pot, za vsake klance in bregove je uravnala davno svoj korak, da ni nikoli stopila preveč na desno ali levo. Živalica toliko počena in nič čudna, če bi se ustavila pri cekinju sredi ceste ter opozorila svojega gospodarja. Biča nista vozila seboj, ker Andrej je dobro vedel, da bi ga potem več ne spoznala. On sam se je pobratil z njim iz mlada, neprestano mu je žvižgal po hrbtu in morda zavoljo tega ni nikdar pomislil nanj. Na svojih ozkih, koščenihih ramenih je nosil svoje življenje, edino kar je imel, ker je bila celo zemlja, kjer je stala njegova bajta, sosedova last. Postavil je jo na bruno in če imela kam, bi romala kot on in kobilica.

(Dalje prihodnjič.)

ZENITVENA PONUDEBA.

Slovenec, srednje starosti, želi se seznaniti s Slovenko ali Hrvatko srednje starosti v svrhu ženitve, tudi vdova z enim ali dvema otrokoma ni izveta. Samo, da je dobrega značaja. Vsa pisma in slike naj se pošlje na naslov: Frank Grabnar, P. O. Box 15, Van Voorhis, Pa. (Adv.)

IČEN SE

izkušnega mesarja. Prednost ima oni, ki zna delati klobase. Plača po dogovoru. Oglasite se osebno ali pisмено na: Waukegan & North Chicago Co-op. Ass'n 1039 Prescott Street, No. Chicago, Ill. (Adv.)

FARMA NA PRODAJ.

Proda se 40 akrov farma, 25 akrov je orane zemlje in 15 akrov je dober pašnik in les. 12 molčnih krav, dva konja, prašiči, kokoši in vse poljedeljsko orodje. Trisobna hiša in druga domača poslopja, farma stoji poleg šole, blizu mlekarne in le 4 milje od mesta Owen, Wis. Proda se vse skupaj ali pa posamezno kakor hoče kupec. Resno misleči kupci naj pišejo za pojasnila o ceni in drugem lastniku na naslov: Anton Modie, R. R. 1, Owen, Wis. (Adv.)

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi abrikosov, steklenic in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocerijam, sladničarjem in v prodajalnih sešeznane doma primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Naznanilo in vabilo na koncert "RODOLJUBA".

HRVATSKO PROSVETNO DR. "RODOLJUB"

pridri

KONCERT S PLESOM

dne 11. junija, 1923, v Hrvatski dvorani

na Broad ulici v Johnstons, Pa.

Poleg sodeluje tudi društvo "Bled" iz Connemaugh, Pa., in potujoči Orkestra družba "Balkan".

PROGRAM:

1. The Bridal Rose, overture od G. G. Lavallo, izvaja orkester Balkan.
2. Gorski kraj V. Novak... poje pev. zbor Rodoljub.
3. I'd like to go down South once more, J. A. Parks... poje kvartet Rodoljuba.
4. Slovenski svet ti si krasan, H. Volarič, poje Rodoljub.
5. Šoči, J. Aljaš, poje možki zbor Slov. pev. dr. "Bled" iz Connemaugh, Pa.
6. Slabo sveča je brlela Fr. Gerbič, duet sopran, poje gospo J. Matijević, tenor poje g. F. Stančak, na glasovir spremlja, prof. V. Novinec.
7. Poet and Peasant, overture iz Suppe, igra orkester Balkan.
8. Na goro, A. Medved, poje mešani zbor, Slov. pev. dr. "Bled".
9. Rožmarin, I. Ocvirk, poje mešani zbor, Slov. pev. dr. "Bled".
10. Što čutiš Srbije tužni, D. Jenko pjeva Rodoljub.

Po končanem koncertu se prične ples in prosta zabava. Za ples igra potujoči Tamburaški zbor Balkan.

Za mnogoštevilno vdeležbo domačega in bližnjega okolice obilniva se ugodno priporoča v imenu Hrvatskega Prosvetnega društva "Rodoljub" F. Stanić, tajnik, Connemaugh, Pa.

NA KRVAVIH POLJANAH

Je ime knjige, katero je spisal Ivan Matičič in v kateri nam živo predstavlja grozote svetovne vojne iz Galicije, z Doberdolske planote, z tirolske gorovja, od Spacapanov, Sv. Gabrijela pa do Pljave, in natančen popis dogodkov slovenskega planinskega polka od prvega do zadnjega dne. Knjiga vsebuje tudi razne znamenite slike in življenja vojakov in civilistov za časa svetovne vojne. V resnici je to nekaj, kar je izredno zanimivo in bi morala imeti vsaka hiša. Zato ne odlašajte temveč naročite knjigo takoj. Stane samo \$1.50, a vredna je v resnici veliko več. Dobi se pri bratu pisatelja na naslovu:

FRANK MATIČIČ,

323 Eugen Street

Chicago, Ill.

BORBA.

L. KUHAJ.

(Konec.)

Oče pa je gledal sedaj pri enem, potem pri drugem oknu na dvorišče in kiel:

"Vse bo hudič vzel! ... Vidite, že čisto belo je je! Vse je pri vragu! ... Molite, kaj zijate? — Oh! oh! oh! — Potem si bomo pa ... zabili! O proketo! Molite! Devet hudičev! — zdaj smo pa berači. O Bog, ti še odvrni nesrečo in pomagaj nam!"

V svoji razburjeni brezupnosti nas je silil k blazni molitvi, ker je bil prepričan, da smo nedolžni in nas Bog mora uslišati; sam je bil toliko zbehan, da ni bil sposoben in ker se je imel za grešnika, tudi ni upal na uspeh svoje molitve. Kadar je nevihta ponehala, smo šli ven. Oče je v hipu ocenil vso napravljen škodo in hodil otožno nega leca med uničenimi nasadi. Ako je po nevihti zopet zasijalo solnce, se je kljub neprijetni usodi kot vreme hitro zvedril.

"Bog je dal, Bog je vzel!" je rekel obično. "Napreži, greva orat za ajdo!" mi je rekel potem in takoj zopet začel polagati upanje in trud svojih rok naravi v naročje s tisto verjetnostjo in udanostjo, kot bi se ne bilo zgodilo ničesar...

Nekoč nam je erkavala krava. Bila je velika in najlepša izmed vseh, kar jih je imel oče in tačas je bila tudi breja. Nehala je jesti in polegala par dni. Oče je upal, da se ji bo obrnilo na boljše, toda njegova nada se je izjalovila. Vsi smo se zbrali okrog nje. Ležala je na tleh in gledala z otožnimi, velikimi črni v nas, kot bi nas hotela s svojimi pogledi prositi usmiljenja. Ponujali smo ji kruha, a tudi tega ni hočela. Očetov obraz, ki je bil sama senca, se je začel rdečati.

"Molite: Mogoče se nja Bog usmili!" nam je velel.

Zopet smo molili; toda moja molitev takrat že ni bila več udana prošnja, ampak bila je apel na božjo pravičnost in usmiljenje; ker sem bil že precej bister in sem se zavedal našega siromašnega položaja, sem zahteval z neko pravico, da naj nas ne preganja in muči dalje.

Molili smo zaman, Bog nas ni uslišal. Oče je moral editi po kmeta iz okolice, ki se je razumel na bolezi in tudi na klanje živine. Prišel je, gledal in tipal kravo po vseh delih života. Za škornj je imel zatakne dolge nože za kolino. Mi smo stali plašno okrog nje.

"Krava bo erknila v teku dveh dni, ako je ne zakoljete. Poglejte, kako polaga glavo po sebi. To je znamenje, jaz vam pravim!" je rekel kmet neusmiljeno.

"Ali ni pomohi?" je vprašal oče hripavo.

"Tu je ni!"

Pripravili so se za klanje. Jaz sem pobegnil iz levega, ker se mi je žival smilila in nisem mogel gledati njene smrti. Zunaj sem začel emukotajoči udarec sekire, nato kratek in slaboten bleket krave. Bila je mrtva.

"Poglejte, tam leži naša najemnina!" je dejal oče, ko je prišel iz levega. Najemnina je znašala tristo kron in toliko je cenil kravo — takrat —

Bil je čisto obupan in je brez vsakega smotra postajal krog domovja. Kravjega mesa se ni dotaknil ves ta čas. To je bil težak udarec zanj.

Ko sem bil star enajst let, mi je umrla sestra. Njena smrt se mi je utisnila tako določno v spomin, da se spominjam natanke vsake minute tistega dogodka. Prišlo je nenadoma. V neki zimski noči me je prebudil oče iz spanja.

"Vstani! Sestra Ančka je bolna!" Zvečer je bila zdrava.

Zbudil je tudi mlajšega brata.

Oba sva urno vstala in odšla k postelji najine sestre, ki je bila v drugi sobi. Ležala je vznak, njen obraz je bil znojen, njene oči brezizrazne, steklene. Ko sva stopila k njeni postelji, se niso zaokrenile prav nič.

"Pokliči jo!" mi je velel oče.

"Ančka!" sem rekla na glas.

Takrat so se zasule oči v jamah in name se je uprl njih steklen, nejasen pogled, pred katerim sem vztrepetal v nepojmljivi grozi.

"Vprašaj jo, ali jo boli?" mi je dejal oče znova.

"Ančka, ali te boli?" sem jo vprašal nežno.

Odkimala je trudno, a odgovorila ni.

Meni se je zasmilila neizrekljivo, zapela me je vest, ki mi je obitala, da sem bil eno tolikokrat trd in osoren. Rad bi bil pokleknil k njeni postelji, objel njeno riko z mojimi in jo prosil odpuščanja, toda tega izliva in priznanja moje velike boli mi ni dovolila takrat moja trda, zakrita kmetska narava, odmevalo je le v moji duši. Nemo zroč v njo, smo bili vsi okrog postelje, oče ji je neprestano otiral znoj z obraza, mati je čepela uničena pri njenih nogah, pri peči je molila babica, stara in sključena rožni vence.

"Obujta se, potem bosta šla po sosedo Petra!" nama je ukazal oče.

Naju z bratom ni bilo popolnoma nič strah pred poveljem, dasiravno sva se sicer oba nepopisno bala temne noči. Obula sva se, babica nama je prižgala svetilko.

"Recita Petru, da naj takoj pride sem!" nama je naročeval oče pred odhodom. "Gredoč po poti molita rožni vence za Ančino zdravje."

Šla sva ven, prvič sama v temni noči. Jaz sem šel spredaj in svetil pred bratom. Noč je bila jasna zvezdnata, toda brez mesečine; iz poltome se je svetlikala bela površina snežene plasti, ki je pokrivala vso širno pokrajino. Pot je vodila ves čas ob robu gozda. Nekaj časa sva molila glasno; toda udano in s tako vero še nisem molil nikdar popreje ne pospeje. Ko sva zagledala Petrovo domačijo ob robu gozda, sva se začela pogovarjati o sestri. Rekla sva, da gotovo ne bo umrla, ker bo Peter odšel po zdravnika in usmiljeni Bog tega ne bo pripustil. Izkleala sva Petra iz spanja in potem smo se vrnili vsi trije.

Sestri je bilo še slabše in Peter je takoj odšel po zdravnika v uro hoda oddaljeni trg. Ure čakanja na zdravnika, ki nam je bil zadnja nada, so se nam zdele strašno dolge. Prisluškovali smo z napeto pozornostjo, kdaj se bo v snegu za hišo začulo škripanje Petrovih težkih škornjev. Oče, ki je otopel in na videz zakrnil svoje srce pred vsem, je z mrzlično oprežnostjo stregel nezvestni sestri. Tolažil jo je venomer z besedami:

"Ančka! Bo že boljše! Prišel bo zdravnik in bo pomagal."

Izraz njenih oči se ni spremenil, široke, steklene so bile obnjevne v strop. V presledkih se ji je izvil pekoč vzdih preko suhih, razbeljenih ustnic, katere so pri tem bolešno zamigale. Na vsak tak pojav je vili oče par kapljic vode na žličico in jo vili med polodprti ustnici. Zdelo se je, da ji je potem lažje. Mati je ždela pri njenih nogah, sivih, spatišnih lic in krčevito oklepala a prsti rdeči rožni vence. Včasih se je zadržalo, da so zamigale njene ustnice v molitvi, ali glasu ni bilo preko njih, le tu in tam krčevit vzdih njenih prstov.

"Ne joči tukaj vprilo nje, potem ji je še huje!" je prosil oče vsakokrat; in to se je ponavljalo v rednih presledkih.

Babica in midva z bratom smo klečali ob klopi in neutrudno molili, le najmlajši, četrti izmed nas otrok, je ležal mirno v zibel in spal.

Medtem je napolnila zora in postal je svetel dan. Ali mi tega nismo opazili, mirno, brez leska je gorela petrolejeva svetilka na mizi dalje. Končno so zakrili zunaj v snegu Petrovi težki škornji; dovedel je bil zdravnik. Ob njegovem pojavu smo se kot oddahnili. Kakor Boga sem ga gledal. Vselej se je k sestri, tipal in poslušal na prsa in kimal zagonetno, naposled ji je vili na žličici nekaj praškov z vode v usta. Potem se je dvignil in odšel naglo. Zunaj v veži ga je prosil oče, ali je bolezen sestre smrtne nevarna.

"Oh ne! Je nevarna, toda smrtne ne!" je z neverjetno gesto odgovoril zdravnik in se brzo odpravljal dalje.

"Kaj smo uživali?" je vprašal oče.

"Kialin ne, drugo vse!" je odvrnil doktor in odšel.

Pustil je tudi praško, katere naj bi ji dajali vsako uro; toda bilo je nepotrebno. Takoj po zdravnikovem odhodu se ji je poslabšalo. Oči so se ji razširile in sijale kot žive steklo, ustnice so sinele. Naenkrat so se pojavile na njih ostudne, zelenkaste pene.

"Svečo, svečo!" je zavpil takrat oče zmedeno. "Umira! Umira!"

Mati je obvisela nepremično ob vnožju, stara babica pa je skolebala pokonci, užgala svečo